

לארבעת ימי יוסף

ויקראו לפניו אבדך - (כד אשירי, מא, ט)
 "זה יוסף שהיה אז בחכמה" (ר"ט ט)

מתורגמו ומשנתו של
 שר התורה הגאון הקדוש
 רבי יוסף ענגיל זצ"ל

פרשת וילך תשפ"ג - שנה ב' - גליון צ"ג - מכון "אוהבי תורה" להוצאת ספרי רבינו זי"ע

תפארת יוסף

פנינים על פרשת השבוע

גליוני הש"ס
 סוטה יג

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אֲנֹכִי הַיּוֹם וְגו' (לא, ב).

האם מלאו שנותיהם של משה ואהרן
 איתא בגמרא סוטה (ג,): ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה
 אנכי היום, שאין תלמוד לומר 'היום, היום מלאו ימי ושנותי.

עיינן קושיא בשו"ת רדב"י (ה"ב סימן תשפב), דהך דכאן סותר
 לש"ס שבת (נה), 'יען לא האמנתם ב' (במדבר כ, יב) - הא אם
 האמנתם בי עדיין לא הגיע זמנכם להפטר מן העולם. ומשמע
 בהדיא דמשה ואהרן לא מלאו שנותיהם. עיינן מה שכתב שם
 על זה ה"ל.

אוצרות יוסף
 דרוש ד

וַיֹּאמֶר ד' אֵל מֹשֶׁה הֲן קָרְבֵי יָמֶיךָ לְמוֹת וְגו' (לא, יד).

משה רבינו נענש במיתה ב'עצם' שלו
 לפי שחשד את ה'עצם' של ישראל

במד"ש (תנחומא בפרשתו סימן א) על 'הן קרבו ימיך למוות', שאמר
 משה, ב'הן' (לעיל; יד) קלסתיך כו'. היינו עבודתו היתה בחלק
 'יחידה', דכל עבודה הוא קילוס לו יתברך, דהאדם נברא
 לעבודת השם יתברך, וכתבי' (ישעיה מב, כא) 'עם זו יצרת לי
 תהלתי יספרו', והיינו דכל עבודה הוא תהלה לו יתברך, וכעניין
 שכתב הרשב"א ריש כיצד מברכין (ברכות לה, ד"ה הא) דחלוּלו
 זהו הלולו, עיינן שם היתב' ו'הן' מורה על 'יחידה', כ"ש שבת
 פרק במה מדליקין ימיהם, וקרא ד'בן מאה ועשרים שנה אנכי היום'
 (כח) ד'הן' הוא אחד (עיינן שבת לא), ועל כן טען משה, ב'הן' - היינו
 ב'יחידה' - עבדתיך, דהוא אחדות, ואין נגזר עליו מיתה דהוא
 שניות - פירוד הצורה מחומר, וכמו שהארכת'.

ועל זה הושב (תנחומא שם) דלפי שאמר (שמות ו, יב) 'הן בני
 ישראל לא שמעו אלי'. היינו דב'עצם' לא שמעו, ולא דן אותם

לזכות דהוא מפאת מקרה - מוקוצר רוח ומעבודה קשה' שם
 שם, ט) כמו שהיה באמת, ואין המקרה הזה בפרעה וליכא קל
 וחומר (עיינן מורחי פסוקים סי' יב), רק חשב דהוא בעצם שלהם, ואם
 כן כל שכן לעצם של פרעה דהוא רע - שלא ישמע לו.

ועל כן, לפי שחשד את העצם של ישראל, לכן נענש
 בעצם של דהוא 'יחידה', שלא יהיה כח לעצם דהוא אחדות
 למנוע המיתה דהוא שניות, ונגזר עליו מיתה אף שהיתה
 עבודתו ב'יחידה', ודו"ק היטיב.

גליוני הש"ס
 גיטין פה

לָקַח אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה וְגו' (לא, כו).

'ספר התורה'
 שהקלף יהא מעובד לשם תורה

בגמרא גיטין (מה), רבן שמעון בן גמליאל אומר, אפילו עור
 בהמה טהורה עד שיעבדם לשמן.

בשאלות פרה"ק (שאלתא סו), וז"ל: וכתבי' לקוח
 את ספר התורה הזה, מכאן שספר תורה אסור לכתוב אותו
 אלא בעורות מעובדים שעובדין בעפץ לשום תורה, עכ"ל.
 נראה דדריש 'את ספר התורה' שיהא הספר, דהיינו הקלף,
 מעובד לשם תורה.

הפטרות שבת שובה

אוצרות יוסף
 דרוש א

**קָחוּ עִמְכֶם דְּבָרִים וְשׂוּבוּ אֵל ד' אֱמֵרוּ אֵלָיו כָּל
 תְּשׂא עֲוֹן וְקַח טוֹב וְנִשְׁלַמְהָ פְרִים שְׁפָתֵינוּ** (והשע
 יד, א).

תשובה עניינה דעת - להכריע בין הטוב להרע
 הנה התשובה עניינה דעת, כלשון הזהב של הרמב"ם ז"ל
 במורה (ח"ג פרק מג): ועניין צום כפור גם כן סבתו מבוארת,
 שהוא נותן דעת התשובה, עכ"ל. הרי כי התשובה עניינה דעת.
 והעניין, כי הדעת עניינו תמיד להכריע בין שני דברים (עיינן
 שערי אורה שער ה' דף סג; עין חיים שער כה דרוש א ד"ה דע), וכלשון הש"ס
 חולין (צ,): רבי יהודה אומר (גד הנשה) אינו נוהג אלא באחת,
 'הודעת מכרעת' את של ימין, הרי כי הדעת הוא מכריע'.

והנה התשובה עניינה הכרעה וודאי, כי מי שלא חטא עדיין,
 הנה זה הוא אצלו חיוב התורה כאילו היה טבעי, וכאילו לא
 היה שם דרך אחר כלל רק הדרך הקדוש של התורה, ואין צריך
 להכרעה כלל. אך מי שכבר חטא חלילה וניסה כבר לנטות מדרך
 התורה לדרך רע חלילה, הנה זה כבר יש שתי דרכים לפניו - דרך
 הטוב ודרך הרע, ועל כן עניין התשובה שהוא מתיישב אחר זה
 לשוב - היינו ששם אל לבו להתבונן להכריע דרך התורה על
 דרך הרע, ועל כן התשובה עניינה דעת להכריע.

וזהו גם כן ונשלמה פרים שפתינו, כי להיות התשובה
 בדעת דענינו הקרבת קרבן גם כן, ועכשיו שאין קרבן, לכן
 נאמר ונשלמה פרים שפתינו - היינו בתפלה דהוא במקום
 קרבן (ברכות כו).

מי שאין בו דעת לשוב בתשובה
 ירחמהו ד' ויפתח דעתו

וזהו שנאמר שם במקרא אחרי זה 'אשור לא יושיענו,
 על סוס לא נרכב, ולא נאמר עוד אלקינו למעשה ידיו, אשר
 בך יִרְחֶם יתום', עכ"ל המקרא. והיינו כפי הנ"ל, שהמקרא
 הקדום 'אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב' וגו' הכוונה על עניין
 התשובה בדעת וכנ"ל.

וזהו שאמר אחרי זה 'אשר בך ירחם יתום', וזה על פי גמרא
 עבודה זרה (ג,): רבי יעקב זבן סנדלא כו' (בידוי של עכ"מ), רבי
 ירמיה זבן פיתא. אמר ליה חד לחבריה, יתמא, עבד רבך הכי
 כו'. וברש"י: יתמא - בלא דעת, עכ"ל. וזהו 'אשר בך ירחם
 יתום', היינו דגם חלילה מי שאין בו דעת לשוב, הוא יתברך
 ירחמהו לפתוח דעתו לשוב בתשובה שלימה לפניו יתברך.

לרע (עיינן נועם אלימלך פרשת פנחס ד"ה וימא), דהוא שאמר (אבות פ"ד מ"ב) עבירה
 גוררת עבירה, והמשוקה הזאת היא כח זור באדם ואינו עצמותו, ועל כן
 הוא שנית... ועל כן מביא חלילה מיתה, דהיא שניות גמור - פירוד החומר
 מהצורה ונעשית שנים'.

(ה) המנשך לשוננו: 'זהנה המכריע הוא תמיד כלול משני חלקי הסותר, כי
 צריך להיות תחלה שני חלקי הסותר, ואחר כך אפשר להיות הכרעה ביניהם,
 וכש"ס פסחים (כג) אין הכרעה שלישית מכרעת. ושם (כא) - רבי מאיר
 דאמר אוכלין כל חמש, ורבי יהודה אמר תולין, ורבן גמליאל אומר חולין
 נאכלין כל ארבע ותרומה כל חמש, ואמר שם (כג) דרבן גמליאל לאו מכריע
 הוא, הואיל ולא הזכירו רבי מאיר ורבי יהודה חולין ותרומה בדבריהם, שלא
 עתה, סברת רבן גמליאל היא סברה שלישית ולא מכריע (עיינן שם ד"ה לאו),
 כי המכריע צריך להחליט ממה שהוא בקצוות ולהכריע ביניהם.

'ובירושלמי סנהדרין (פ"ג ה"ח), רבי בא כו', התובע תובע והנתבע משיב
 והדיין מכריע. אמר רבי סימון, צריך הדיין לשנות טענותיהן כו'. ושני
 המאמרים עניין אחד, דהואיל והדיין מכריע, והמכריע צריך להיות כלול
 משני הקצוות - דמהאי טעמא אין הכרעה שלישית מכרעת, ועל כן צריך
 הדיין להזכיר דברי שניהם ולהכריע, ודו"ק'.

(ו) עיינן אוצרות יוסף דרוש א פיסקא יד: "...כי גם הקרבת הקרבנות עניינו
 בדעת המכריע בין טוב לרע", והאריך להוכיח כן בגמרא ברכות כו., עיינן שם.
 (ז) ראה עוד בית האוצר מערכת א כלל קעק ד"ה עוד; גליוני הש"ס עבודה
 זרה כד: ד"ה מומרא.

וכאשר) דמציאותו ואחדותו יתברך דבר אחד, וכמו שכתבתי כבר על 'שמע
 ישראל ד' אלקינו ד' אחד' (יב"ם ה, ד), דהקשה הרמב"ע (שם) דלשם הו"ה הוא
 שם העצם, ולא שייך לומר 'ראובן הוא ראובן אחד', רק 'ראובן הוא אחד',
 וכתבתי דזהו הכוונה באמת דשם הו"ה - שם העצם - הוא עצמו האחדות,
 ודו"ק... ובהאדם, חלק המעולה שבנפש - היינו יחידו (עיינן זוה"ק משפטים צד;
 שער הגנונים הקדומה א ד"ה דע פי כז) - הוא עצם, דכל שהוא יותר פנימיות הוא
 העצם, ובשאר אדם היחידה נעלם, ורק במשה נגלה שעל כן פירש מן
 האשה (עיינן שבת פו)... ונמצא שבמשה היה גילוי העצם בו, ולכן השיג בעצם
 שלו עצמותו יתברך. וזהו 'ולא קם נביא עוד כמשה אשר ידעו ד' פנים אל
 פנים' (יב"ם ל, ט), שהיינו שום נביא לא בא בו החיוב לפרוש מאשה (עיינן ספרי
 פרשת בהעלותך פיסקא מב ד"ה הלא), היינו דגילוי כח חלק היחידה שבנפש היה
 רק למשה, וראה עוד שם.

(א) ראה אוצרות יוסף דרוש ח פיסקא ה: 'פדיון הקדושה עניינו הודאה,
 כדדרשנין רבי כיצד מברכין (ברכות לה) קרא דקודש הלולים לך' (ויקרא יט,
 כד), עיינן שם דריש תבית 'הלולים' כמו 'הלולים' על חילול נעט רבעי (עיינן
 ש"י ברכת שם ד"ה אה), ומבואר שם ברשב"א (ד"ה הא) דאין כוונת הדרש לשנות
 המלה מה'הלולים' לחלולים, רק הכוונה דחילולו הוא חילולו, עיינן שם היטיב.
 הרי פדיון הקדושה עניינו חילול הודאה לו יתברך'.

(ד) ראה אוצרות יוסף דרוש ח פיסקא לב: 'וזהו גם כן עניין דהמיתה - דהוא
 פירוד הצורה מחומר' (עיינן יב"ם הלכות יסודי התורה פ"ד הלכה ת"ט) ונעשה שניות,
 לכן הוא אבי אבות הטומאה (עיינן רש"י פרשת חקת י"ט, כב, ד"ה תמא) דשניות
 עניינו טומאה... וראה עוד שם פיסקא עה: 'הנה מה שאמר דל' (שבת נה)
 אין מיתה בלא חטא. דכל חטא גורם מיתה, דהחטא מביא באדם בתשוקה

(א) הרדב"ו שם הביא בארוכה את דברי הגמרא בשבת שם, וכתב על פי
 המבואר שם: 'ארי לך בהדיא דפלוגתא דתנאי היא, תנא דמלאכי השרת
 סבירא ליה דמשה ואהרן לא מתו בחטאם, אלא שמלאו ימיהם, כאידך
 דרשא דבן מאה ועשרים שנה אנכי היום' וגו' וקרא ד'יען לא האמנתם
 בי להקדישני', לא בשביל זה נקנסה עליהם מיתה אלא שלא יכנסו לארץ,
 כדמוכחא כמה קראי, והיה יכול לומר נסיחתם לארץ קודם שילאו ימיהם,
 אלא שגרם החטא. ורבי שמעון בן אלעזר סבירא ליה אף משה ואהרן
 גרם שלא יתארו הזמן, אלא כפי מה שהיה קצוב להם לפי גזרתו יתברך...".
 דריש ליה ביום שנולד בו מת, וכן פירש רש"י ז"ל (על פסוק ד"ה אנה').

עוד כתב הרדב"ו: 'והוי יודע, אפילו שלא היה לנו מחלוקת מפורש אין
 זו שאלה כלל דאשכחא נכמה דוכתי אגודות חלוקות זו על זו. וכדי להפסי
 דעתך יתארך לך אפילו לדעת רבי שמעון בן אלעזר, כי ראויים היו משה
 ואהרן שיוסיפו להם ימים ושנים יותר מהקצוב להם, כל שכן בזכות ימיך'
 של משה לא גרעו ימיהם דכתיב ביה (ישעיה לח, ה) 'הנני יוסיף על ימיך'
 וכו', אלא שגרם החטא ומתו בזמן הקצוב להם, דכתיב (שמות כג, טו) 'את מספר
 ימיך אמאל'. וזהו שאמר רבי שמעון בן אלעזר - הא אם האמנתם בי עדיין
 לא הגיע זמנכם ליפטר מן העולם, כי כפי הזכות לא הגיע הזמן, אבל החטא
 גרם שלא יתארו הזמן, אלא כפי מה שהיה קצוב להם לפי גזרתו יתברך...".
 עיינן עוד שם. עוד ביישוב קושיית הרדב"ו עיינן מהרש"א יבמות מט: ד"ה משה
 ה; עיינן יעקב שם בחדושין ד"ה משה: תוספות יום הכיפורים יומא פז. ד"ה
 טוב. חכמת התורה - לרבי שלמה קלוגר - פרשת ויחי עמוד תקעא ד"ה וזהו.
 (ב) ראה אוצרות יוסף דרוש ח פיסקא צח-צט: "... אחדותו יתברך הוא
 עצמותו, כמבואר בעיקרים (מאמר ב פרק א) ובחובת הלבבות (שער היחוד פרק ט ד"ה

יום הכיפורים נקבע לזמן התשובה כי הקב"ה חותם בו יחידי וניתרים בו גם הספיקות

~ מתוך: אוצרות יוסף דרשה לשבת שובה ~

במה תתכפר, וכן שאלו לתורה ושאלו לנבואה, וכולם לא השיבו שיעשה תשובה, זולת השם יתברך לבדו שהשיב - יעשה תשובה ויתכפר. וכן הוא בירושלמי מכות (פ"ב ה"ו), עיין שם ה"טב. והטעם פשוט, דמצד הנבראים וודאי אין ראוי להועיל תשובה על דבר גדול כזה, שחטא היצור נגד יוצרו הבורא כל עולמים יתעלה, והוא רק חסד מאתו יתברך, שמתחסד עם האדם לקבל תשובתו.

התשובה היא רק על צד החסד האלק"י

וכן כתב העקרים (מאמר ד פרק כה), שאין ההיקש גוזר שיהיה לחוטא כפרה בשום פנים, כמאמר הנביא (מ"ה ו' ו-ז), 'במה אקדם ד' וגו' הירצה ד' כו', וכל זה ממה שיורה, שהשכל גוזר שלא היה ראוי שיספוק כופר אל החוטא בעד חטאו, וכל שכן שאין ראוי שיקובל החוטא בתשובה בדברים כו', אם לא על צד החסד האלק"י, עכ"ל. הרי שהתשובה היא רק על צד החסד האלק"י, אבל מצד הנבראים אין ראוי לתשובה להתקבל, ועל כן החכמה והתורה והנבואה כולם לא השיבו שיעשה תשובה, כי אם השם יתברך לבד הוא שהשיב יעשה תשובה ויתכפר.

יהי"כ נקבע לזמן תשובה כי בו הקב"ה חותם יחידי

ועל כן, כיון שהתשובה מועלת רק מצדו יתברך, לכן בכל השנה שהדין למעלה הוא בהצטרפות הבית דין שלמעלה, לכן קשה היא התשובה להתקבל, כי יש עיכוב מצד הבית דין שלמעלה, דמצדם אין ראוי להתקבל תשובה. ורק ביום הכיפורים דחותם יחידי בלי הבית דין, ומצדו יתברך הרי התשובה מתקבלת, ועל כן הוקבע היום ההוא דייקא לתשובה, כי התשובה קלה בו להתקבל יותר מכל השנה, יען אין אז עיכוב מצד הבית דין, ודו"ק.

חיוב אשם תלוי מתכפר ביהי"כ - כי הקב"ה אשר לו ידוע ההעלם - חותם יחידי

והנה זהו העניין דיום הכיפורים מכפר על חיוב אשם תלוי, והיינו דכיון דאשם תלוי בא על הספק (עיין כ"תות ז"י), ועל כן רק בכל השנה דהדין למעלה עם הבית דין שלמעלה יחד, והבית דין אין רואים את ההעלם, ועל כן הוי הספק - איסור ספק שפיר, ומספק צריך להחמיר, וספיקא דאיסורא לחומרא (עיין נדרים נג), ועל כן יש על הספק חיוב קרבן, הואיל והוא איסור מספק מצד הנבראים ומצד הבית דין שלמעלה, שההעלם נעלם מהם.

ומה שאין כן ביום הכיפורים, דהוא יומו של הקדוש ברוך הוא לבדו, דהוא יום החתימה וחותם יחידי, ואין אז השתתפות הבית דין, רק הוא יתברך דן ביחידותו לבד, ולפי בחינתו הרי הספק מותר, דיש רוב להיתר וכנ"ל. ועל כן צִבְעוֹר יום הכיפורים על הספק, הנה ניתר הספק ונעשה היתר, ועל כן אין חיוב אשם תלוי עוד, ופוסק החיוב.

ודו"ק היטיב מאוד כי הדברים עמוקים.

כן, דעניין האיסור בכל האיסורים הוא גם כן רק עניין פחיתות, ומחמת היותו פחות אסרתו תורה לאדם, שלא יתעב את האדם, ועל כן אי אפשר שיהיה כולו פחיתות ולא יהיה בו טוב כלל, דמאין יומצא מציאות כזה, הלא הכל מאמתת מציאותו יתברך מקור הטוב, ועל כרחק דגם בהאיסור יש טוב בהעלם, והטוב שבו הרי הוא היתר. ונמצא דגם בהאיסור יש היתר ואין כולו איסור, ומה שאין כן בההיתר הרי אין איסור, ואם כן בכל ספק השקול דאיסור והיתר, הרי יש רוב להיתר. ואך דזה רק בבחינתו יתברך, שלפניו ההעלם גלוי וכנ"ל.

ביהי"כ הקב"ה חותם יחידי

ועל כן זהו העניין שצִבְעוֹר יום הכיפורים על הספק, נעשה הספק היתר. וזה, דהא קיימא לן (עיין ראש השנה טז): רמב"ם הלכות תשובה פ"ג ה"א) אדם נידון בראש השנה וגזר דין שלו נחתם ביום הכיפורים, נמצא דיום הכיפורים הוא יום החתימה - 'ביום צום כיפור יחתמו' (פי"ט ונתנה תקיף). והנה בירושלמי סנהדרין (פ"א ה"א) מיייתי מתניתין דאבות (פ"ד מ"ח), אל תהי דן יחידי, שאין דן יחידי אלא אחד, ואמר שם, אמר רבי יהודה בן פזי, אף הקדוש ברוך הוא אין דן יחידי, שנאמר (מלכים א כב, ט) 'וכל צבא השמים עומדים עליו מימיו ומשמאלו', אלו מטין לכף זכות ואלו מטין לכף חובה. ואף על פי שאין דן יחידי, חותם יחידי כו', עכ"ל הירושלמי.

ביהי"כ אין בית דין - והשטן מצד עצמו אינו יכול לבוא לפניו יתברך

וזהו הטעם שאמרו ביזמא (כ), דביזמא דכפורי לית ליה רשות לשטן לאשטוני. והיינו משום דהשטן באמת אין לו רשות כלל לבא לפניו יתברך, ואך בכל השנה דהדין למעלה הוא בהצטרפות הבית דין שלמעלה - 'ויבוא בני אלקי"ם להתיצב על ד' (איוב א, י), אזי 'ויבא גם השטן בתוכם' (שם) וניתן גם לו רשות לבא. ומה שאין כן ביום הכיפורים דהוא יום החתימה, והקדוש ברוך הוא חותם יחידי בלי הבית דין, וגם הבית דין שלמעלה אינם שם, אם כן פשיטא דאי אפשר לשטן לבא, דרך 'ויבא גם השטן - בתוכם', אבל מצד עצמו וודאי דאין בכחו לבא לפני השם יתברך, וזה פשוט.

מצד הנבראים אין ראוי להועיל תשובה על חטא

ובזה מובן העניין גם כן מה דיום הכיפורים דייקא הוא יום שהוקבע לתשובה, כי בתורה לא נזכר קביעות יום לתשובה רק ביום הכיפורים, וכדכתיב בהדיא (ויקרא טז, ז) 'כי ביום הזה יכפר עליכם וגו' לפני ד' תטהרו'.

ונראה הטעם גם כן בזה, דהנה מצד הנבראים אין מועיל תשובה כלל, וכמבואר במדרש (עיין פסיקתא דרב כהנא כה ד"ה טוב) דשאלו לחכמה, הנפש החוטאת

הנה יש להבין העניין מה שיום הכיפורים מכפר על חיוב אשם תלוי, כמבואר בכ"תות (פ"ה) וביזמא (פ"ה).

ונראה הבנת הדבר בהצעת ש"ס בבא מציעא (פ"ו), הוי קא מיפלגי במתיבתא דרקייעא, אם בהרת קודם לשער לבן - טמא, ואם שער לבן קודם לבהרת - טהור. ספק, הקדוש ברוך הוא אמר טהור, וכולהו מתיבתא דרקייעא אמרי טמא. ורבה בר נחמני - כי הוי קא ניחא נפשיה, גם כן אמר טהור, עיין שם. ואין מובן כלל העניין, מאין בא החילוק הזה שבין השם יתברך למתיבתא דרקייעא, ומהו העניין שרבה בר נחמני בשעת יציאת נשמה אמר גם כן טהור.

הקב"ה טיהר הספק מצד רוב כי גלוי לפניו הטהרה שבטומאה

אך העניין מובן לפי הנ"ל, דגם בהטומאה יש טהרה בהעלם, ועל כן זהו עניין החילוק שיש בזה בין השם יתברך למתיבתא דרקייעא. והיינו, דלפניו יתברך הרי גלוי גם ההעלם, ואם כן לפי בחינתו יתברך הרי יש כאן רוב לטהר, דעניין ספק הרי הוא רק כאשר צדדי הספק שקולין, ועל כן הוא יתברך דגלוי לפניו ההעלם, דבהעלם יש גם בהטומאה - טהרה, ואינה כולה טומאה רק יש בה גם טהרה, ואילו הטהרה הרי היא כולה טהרה ואין בה טומאה, ואם כן נמצא איפוא דיש כאן רוב לטהר, ועל כן מצדו יתברך הספק טהור, דמצדו יתברך הרי הטהרה הוא רוב. ומה שאין כן המתבתא דרקייעא שלהם אין ההעלם גלוי, והוה ליה ספק שקול, ועל כן טמא מספק, ודו"ק היטיב מאוד.

ועל כן גם כן רבה בר נחמני - דנפש הישראלית הוא חלק אלק"י ממעל (עיין ליקוטי תורה פרשת בראשית ד"ה הנה), ויש לה גם כן השגה אלקי"ת, ואך כל זמן היותה בגוף - הגוף מכהה אור הנפש וכח השגתה, ועל כן בשעת יציאת נשמה מהגוף, שנשתחרר מוחצצית הגוף והסתר ההשגה שהגוף מסתיר, על כן השיג אז גם כן את ההעלם, ועל כן גם כן אמר טהור, ודו"ק היטיב.

לפני הקב"ה גלוי ההיתר הנעלם באיסור

והנה זהו גם כן הטעם דיום הכיפורים מכפר אשם תלוי. וזה, דכעניין טומאה וטהרה כך הוא גם כן עניין איסור והיתר, דאיסור גם כן קרוי 'טומאה', וכן מצינו במקומות רבות דקרינן לאיסור 'טומאה', וכמו שהארכתי בבית האוצר חלק אות אל"ף (מערכת א כלל כ"ט).

ועל כן כמו שיש טהרה נעלמה בטומאה, דאי אפשר שיהיה טומאה מוחלטת - הואיל והכל מאמתת מציאותו יתברך וכנ"ל, ועל כן בעניין האיסור הוא ג"כ

טהרה, ודו"ק היטיב מאוד". וראה עוד בית האוצר מערכת א כלל ג ד"ה וסברת, שם כלל סט ד"ה והדברים; שו"ת בן פורת ח"א סימן ו אות ו ד"ה עוד ירחש.

(ב) המשך לשונו: "וכהך דדם נעבר ונעשה חלב דקרינן ליה 'טהור' מטמא, אף דהדס רק איסור - לא טומאה". וכפי שהובא בהערה הקודמת.

(ג) ראה עוד בית האוצר מערכת א כלל נה ד"ה והנה מאי, מה שהביא "מצאות הקדוש רבי פנחס מקארין" ובביאור דבריו; תפארת יוסף פרשת משפטים עמוד רמט והערה רנה.

יתברך לבד, וכל הבריאה כולה נבראו רק מאמתת מציאותו יתברך, וכלשון הרמב"ם ריש יסודי התורה (פ"א ה"א), ועל כן הרי אי אפשר שתהיה שם חלילה טומאה מוחלטת לבתי טהרה כלל, שמאין יבא זה, הרי כל המציאות שורשו רק מאמתת מציאותו יתברך מקור הטהרה. ובהכרח איפוא יש גם בהטומאה - טהרה, אלא שהיא בהעלם והסתרות ולבוש, ועניין הטומאה הוא רק לבוש המסתיר את הטהרה העצמית הגנוזה. ועל כן כיון שיש גם בהטומאה טהרה, שפיר אפשר שתצא ותוליד ממנה טהרה גמורה, מכח הטהרה אשר יש גם בהטומאה, ואין זה יציאת דבר מהפוכו, רק שהטהרה הגנוזה ומסתרת היא שהולידה והוציאה

(א) רבינו שם פסיקא מו, כתב: "מצינו בש"ס נדה (ט) דדריש קרא (איוב ד, ז) 'מי יתן טהור מקומא לא אחד', עיין שם דדריש ליה על דם - שהוא איסור, ונעכר ונעשה חלב - שהוא היתר, או על שכבת זרע - שהוא טמא, ואדם הנוצר ממנו - טהור. וברש"י שם: 'מי יתן טהור מטמא, לא אחד' - בתמימה, כלומר יחידי של עולם, עכ"ל. הרי דהכתוב עצמו עמד... דאין אפשר שתצא טהרה מטומאה - חלב מדם ואדם משכבת זרע.

ותן הכתוב הטעם בזה - 'לא אחד', כלומר דמפאת שהוא יתברך יחידי של עולם אפשר להיות כך. והכוונה דכיון שהוא יתברך יחידי בעולמו, דלפני הבריאה היה העדר גמור זולתי השם

"ועניתם את נפשותיכם"

המנהג הטוב שהציל את הבחור מאבדון - בזכות ההיכר שהיה נדרש למעשה זה | באכילה של מצוה בעיני היכר שנאכל לשם מצוה דוקא | טעם מצות האכילה בערב יום הכיפורים - כדי שיהא ניכר שהתענית ביום הכיפורים היא לשם מצוה

נחשב לו שאכלה בשביל סעודת הלילה, דכל אדם דרכו לאכול כל לילה, ואין זה לכבוד שבת... עיי"ש.

רבינו ז"ע בדרשה לשבת שובה שנת תרס"ט בבית הכנסת הישן בקראקא, מביא דבר חידוש בטעם מצות האכילה בערב יום הכיפורים, שכל ענינה כדי שיהיה היכר שהתענית היא לשם מצוה עינוי דיום הכיפורים:

"יש לומר טעם למצות אכילה ערב יום הכיפורים, ואקדים גמרא נדרים (פ), דביום הכיפורים בעיא ידיע עינוי, ופירשו רש"י (ד"ה רחיצה) ור"ן שם (ד"ה מילתא) דבעינוי עינוי הניכר, וצריך טעם למה בעינוי ניכר. וגראה דכיון דהעינוי בא לכפר (דאה ויקרא טו, כט-ל), ועל כן בעינוי ניכר - כתוספות בבא קמא (סה: ד"ה כפילא) דבכפרה בעינוי דבר הניכר, עיין שם שכתבו ז"ל: ומיהו בקונטרס (שם ד"ה כפילא) פירש דלית ליה כפרה בחומש, כיון שאין ניכר ומובלע בתוך הכפל, עכ"ל. הרי דבכפרה בעינוי ניכר.

"וגראה דזה טעם מצות אכילה ערב יום הכיפורים, כיון דצריך העינוי לכפר וצריך שיהיה ניכר, והרי יכול אדם להתענות כל השנה ואין ניכר ביום הכיפורים שמתענה בשביל היום הכיפורים, ולולי מצות אכילה ערב יום הכיפורים היה אפשר שיתענה אדם גם ערב יום הכיפורים, ולא היה ניכר העינוי ביום הכיפורים בשביל יום הכיפורים, שהרי גם אתמול נתענה, ועל כן באה מצות אכילה ערב יום הכיפורים, כדי שיהא עינוי היום הכיפורים ניכר משלפניו, שהרי אתמול אכל, והיום שמתענה הוא בשביל המצוה, ודו"ק".

וזמסיף רבינו על כך ראה נפלאה, דהנה איתא "בגמרא כתובות (ה), אלא מעתה יום הכיפורים שחל בשני בשבת (כך היתה חלות יום הכיפורים אז - בשנת תרס"ט - בשני בשבת, ועל כן היתה גמרא זאת מעניינא דיומא) כו', הכא אית ליה רווחא, עיין שם ברש"י (ד"ה אית) דמתבאר דבליל ערב יום הכיפורים אין מצות אכילה (עיין ביאור הגר"א או"ח סימן תרד ס"ק ו). וקשה, דמאי שנא מכל ימים טובים שמתחילים בלילה.

אלא "לפי ש"ס שבועות (ג), דליל יום הכיפורים אין מכפר, עיין שם, ואם כן אין צריך היכר, דכפרה הוא דצריך היכר, ועל כן שפיר מותר העינוי ליל ערב יום הכיפורים, כיון דאין צריך בליל היום הכיפורים שיהיה ניכר העינוי מלילה שלפניו, ודו"ק היטיב מאוד".

אינו אומר תחנון, ובמה יודע איפוא שביום ששי אני ממשיך מסורת אבות ומקיים את מנהג בית זידיטשוב, כנסיך בית המלוכה...

כך אילץ הבחור את עצמו להתפלל בכל יום ויום, והכל בכדי שיוכל לדלג על אמירת תחנון ביום הששי, ויהיה ניכר שהוא מקיים את המנהג ושומר על הבטחתו לרבו הגדול...

לימים סיפר בעל המעשה: "כל השבוע לחמתי לקיים מנין לתפילה, השכמתי קום, התפללתי בדביקות, כדי שאי אמירת תחנון ביום ששי תהיה באופן הראוי והנכבד ביותר, כראוי לנסיך השומר על מנהגי בית המלוכה... ומן המותר לצייק, כי מי שלוחם כל השבוע על תפילה במנין, יהיה ללעג ולקלס אם יחלל שבת ויזלזל בשאר איסורי תורה..."

אט השתפרו מעשיו והוא התחזק בשמירת תורה ומצוות, עד אשר נישא והקים בית נאמן בישראל והיה תלמיד חכם ומרביץ תורה בעיה"ק ירושלים ת"ו.

רעיון זה שעמד בבסיס הוראתו המחוכמת של אותו גאון, אשר ללא היכר חיזוני לא יבוא הדבר בעצמו לידי ביטוי, מצינו בכמה וכמה מקומות בתורה, שחכמי הדורות הורו לנו לעשות היכר מיוחד שהמעשה הוא לשם מצוה ולא משום הרגל או ענין אחר.

והדבר בולט במיוחד במצוות שיש בהן אכילה או העדר אכילה:

כך כתב **רבינו מנוח** (פ"ו מהלכות חמץ ומצה הלכה יב) בטעם הדבר שאסור לאכול מצה בערב פסח, כי אם כן לא יאה ניכר שאכילת המצה בליל פסח היא לשם מצוה.

כך כתב **בשדי חמד** (חלק ה' עמוד 468 ד"ה וביעיק) בבארור הדבר שאין מברכים על אכילת מצה בכל ימי חג הפסח, לפי שיטת הגר"א שיש בכך מצוה מן התורה, כיון שרק ביום ראשון אכילת מצה היא מצוה בפני עצמה, ובשאר הימים הוא משום קיום לא תעשה ד'לא תאכלו חמץ', ואם לא יאכל שום פת - לא יאה ניכר שאינו רוצה לאכול חמץ דוקא, ועל מצות לא תעשה אין מברכים.

בבן איש חי (שנה ב פרשת ויצא סעיף כז) כתב: "כל מי שאינו מקיים סעודה רביעית (מלוה מלכה), נחשב לו כאילו לא קיים סעודה שלישית לכבוד שבת, דאז

סיפור מופלא שלקח נכבד בצדו מסופר^א על מאורן של ישראל **הגאון מטשעביץ זצ"ל**:

אחד מתלמידיו של הגאון נחמץ ל"ע וביקש להתגייס לצבא. בקרב רבותיו ובני משפחתו היה חשש גדול ומוצדק מאוד שהשהות בצבא תהרוס כליל את יהדותו, ולא ידעו את נפשם מרוב דאגה.

הגאון מטשעביץ זצ"ל, שהרגיש אחריות רבה כלפי עתידו הרוחני של תלמידו, הבין שדברי מוסר ותוכחה יזיקו יותר משיועילו, ועל כן נקט לשון ערומים ובחכמתו הגדולה זימן את הבחור אליו.

בבואו, אמר לו כהאי לישנא: "הקשב נא אברהמ'לע בני, הקשב היטב. אין אתה סתם אברהמ'לע, הרי כמה אברהמ'לעך איכא בשוקא. אך אתה, נכד הינך לבית המלוכה של זידיטשוב! והרי נכד לבית מלוכה - משמע נסיך, ואם כן זוהי זכות וגם חובה".

"כי הנה מנהג צדיקי בית זידיטשוב, ומקורו אצל הרה"ק רבי צבי הירש ז"ע **בעל 'עטרת צבי'**, שלא לומר תחנון ביום ששי - ערב שבת קודש. אם כן ראוי לך, כנסיך לבית המלוכה, לשמור היטב על מסורת בית זידיטשוב ולהקפיד על מנהג זה מדי שבוע בשבוע".

כה אמר לו הגאון מטשעביץ בחכמתו, והוסיף לבקש ממנו: אחת שאלתי מאתך, תבטיח לי כי אכן תקיים את המנהג הקדוש כדת וכראוי..."

הבחור - שלא ציפה לבקשה קלה כל כך - התרגש מאוד מייעודו הנכבד להמשיך את מנהג בית זידיטשוב, וקיבל על עצמו על אתר בהבטחה גמורה שאכן יקיים את המנהג בכל זמן ובכל מקום...

הבחור המשיך אכן בדרכו הקולקלת, וכצפוי, מיד עם הגיעו לצבא פרק מעליו עול תורה ומצוות. שבוע שלם עבר עליו בהפקרות רוחנית, אך הנה הגיע יום הששי והוא נזכר בהבטחה שהבטיח בהן צדק לרבו הגאון מטשעביץ. מיד החליט וקיבל על עצמו ברוב אומץ: יעבור עלי מה, היום, יום ששי, לא אומר תחנון!

אך תוך כדי מחשבה וקבלה, הבין מיד כי אין בכך מאומה. הרי אם אינו מתפלל, אין כאן ביטול תחנון... נאמן להבטחתו קיבל על עצמו להתפלל כל שבוע ביום ששי, כדי שיוכל באותו היום לדלג על אמירת תחנון...

משהתבונן מעט במשמעות ההבטחה וקיומה, חשב לעצמו שנית: הרי כל השבוע אינו מתפלל ומשכך

וברש"י בשם הגמרא (מגילה טו): "אמר רב, שהעביר יום ראשון של פסח בתענית". ולכאורה קשה, הלא הגזירה היתה רק לחודש אדר בשנה הבאה, ומדוע תיקון מרדכי הצדיק שיתענו דוקא ביום של פסח. **אלא הוא חשב, שאם יתקן תענית ביום חול, לא יעשה הדבר שום רושם, שכן בשמים כבר רגילים לזה שבני ישראל מתענים על כל צרה שלא תבוא, אמנם אם ימנעו עצמם מלאכול ויתענו דוקא בימים טובים שבני ישראל רגילים תמיד לאכול ולשתות ולשמוח, ובפרט בחג הפסח שרגילים או לקיים את מצוות ליל הסדר התלויות באכילה, מצה, מרור, ארבע כוסות, בשר ודגים וכו', הרי בודאי יעשה הדבר רעש גדול בשמים ויעורר תמיהה למעלה, ואז יראו כי עת צרה היא ליעקב וממנה יזושע** (ספרי' ליקט שפתי קודש' פורים עמוד קז).

כי אמנם, ישראל קדושים כאשר מקיימים הם מצוה בעבודת האכילה או להיפך כשהם יושבים בתענית, זקוקים להיכר מיוחד כדי להבין האם האכילה היא לשם מצוה והאם התענית היא לשם תענית דוקא.

ג) ומעין זה כתב בקצרה **בפרישה** סימן תר"ד סק"ב. ולאחרונה נמצא לכן מקור קדום **בסידור רבינו שלמה מגרמיזא** המיוחס לראב"ן, סימן קא הלכות ערב יום הכיפורים.

הודאה, אליה הזמין את כל חשובי העיר, ובתוכם עשרת הבטלנים שלמדו בבית מדרשו. כאשר הגיע רבי איציק'ל אל הסעודה, השיבו אותו בראש השולחן כראוי לכבודו, אך היו מבין הלומדים שהיתה להם טיטא בלב שהוא לא הצטרף עמם באוגדת תעניתם, וסיפרו לר' יוזפא דברים כהווייתם.

פנה אליו ר' יוזפא ושאלו: "היתכן לעשות כן?! ביום בו כל לומדי הקלוי'ז התענו והרבו בתפילה, הכינו בביתכם סעודה גדולה עם בשר ויין, האם שמתם בצרה שפקד את בתינו?!" השיב לו רבי איציק'ל: "בתפילה אכן חשבתי להתענות כמו שעשו כולם, אבל לאחר מכן התבוננתי בדבר ונמלכתי שאין כדאי הדבר, שהרי בכך לא אגרם שום התעוררות בשמים, שהרי רגילים שם שאני מתענה הרבה. על כן החלטתי שצדיף לעשות בכסף הזה סעודה מיוחדת, מה שתגרום מיד רעש בשמים וישאלו מה יום מיומיי, מה לו ביום חול רגיל סעודה מפוראת כל כך ומאין לקח לצרכי הסעודה, ואז יעלה בשמים זכרונו של ר' יוזפא וכן החוליתי. וגם לרבות הונות שפירר הרבה ממון לצדקה ולהחזקת תלמידי חכמים כדי להציל את חייה, ואכן פסקו בשמים שזכות זו תגן על בתי ותביא עליה רפואה שלימה".

ובכך פירש הרה"ק רבי **ישכר דוב מבעלזא** ז"ע את הפסוק (אסתר ד, ט): "יעבר מרדכי ויעש ככל אשר צוהתו עליו אסתר" (ה, ט).

א) ספר **נפש הישיבה** עמוד קד, בשם אחד מבני ביתו של הגאון מטשעביץ, עם הוספות מפי קרובי בעל המעשה בגלוי' המבשר - תורני' אמור תשע"ד עמוד ב.

ב) אלייש מ'מקום להסמיק לכאן את העובדה המפורסמת על הרה"ק רבי **יצחק מדראהביטש** ז"ע, אביו של הרה"ק רבי **יחיאל מיכל מולאטשוב** ז"ע, שבימי חורפו, בעת שהתגורר בעיר אוסטרהא, למד ב'קלויז' שהקים הגביר המפורסם ר' **יוזפא**, שהחזיק על שלחנו עשרה בטלנים שלמדו שם. באחד הימים חלתה בתו של ר' יוזפא, ובגבור עליה מחלתה והגיעה לכלל סכנה, הלך ר' יוזפא לבית מדרשו ופירז כסף רב לכל הלומדים שיתענו ויתפללו לרפואת בתו ויעוררו רחמיים עליה.

והנה, כל הלומדים עשו כפי שנצטוו ועשו את היום בתענית ובתפילה, אבל הרה"ק רבי איציק'ל לא עשה כן, אלא לקח את הכסף והלך לביתו, שם ביקש מבני ביתו להכין היום סעודה דשנה בבשר ודגים וכל מטעמים, ובזמן שאר הלומדים עמדו בתענית בבית המדרש ושפכו שיחם בתפילה לרפואה שלימה עבור בתו של ר' יוזפא, ערך רבי איציק'ל סעודה בביתו.

כעבור זמן קצר אכן התרפאה הבת ור' יוזפא עשה סעודת

ויש לעיין בזה, דקדימת עניי עירך הרי היא רק עניין שכניות - שהבן עיר הוא שְׂכִינִי יתור, ואם כן כי היכא דאמרינן בבבא מציעא (קנח), ובכתובות (פה), דשכן ותלמיד חכם - תלמיד חכם קודם, הכי נמי תלמיד חכם דעיר אחרת, יש לה ליקדם לעניי עירך.

כבוד תורה דת"ח עדיף מת"ת

ושמא יש לחלק בין תלמוד תורה לתלמיד חכם, דנתינה לתלמיד חכם הוא משום כבודו, דנקרא 'מוקיר רבנן' (עיין שבת כג: חידושי ר"י מלוניל שם ד"ה דמוקיר), וכבוד תורה חמור טפי מתלמוד תורה - עיין מגילה ג:). ותשובת מהר"י ווייל הנ"ל הוא גם כן בשו"ת מהר"י ברונא (סימן קצה)².

לרדב"ז פריעת בעל חוב מצוה דאורייתא ד'השיב את הגזילה'

בגמרא כתובות (פז), פריעת בעל חוב מצוה. עיין רש"י (ד"ה פריעת): מצוה עליו לפרוע חובו ולאמת דבריו, דכתיב (ויקרא יט, לו) 'הין צדק', שיהא הן שלך צדק ולאן שלך צדק (בבא מציעא מט:).

ועיין שו"ת רדב"ז (ח"ב סימן תרי) דכתיב, דפשוט דהיא מצוה דאורייתא מקרא ד'השיב את הגזילה' וגו' (ויקרא ה, כג), עיין שם היטב. וחידוש שלא הביא דברי רש"י, ותפש לפשיטות מה שמבואר ברש"י היפוכו³.

האומר לפני סוכות 'לא אעשה' ועדיין יש זמן לעשות האם מכים אותו

בגמרא כתובות (פז), תנינא, במה דברים אמורים, במצות לא תעשה, אבל במצות עשה, כגון שאומרין לו עשה סוכה ואינו עושה, לולב ואינו עושה, מכין אותו עד שתצא נפשו.

אם זה דוקא בסוכות, אבל קודם סוכות יכול לומר 'עוד עת לעשות', ואין מכין - אף שרואין שמתרשל. ואם תמצי לומר כן, היכא דאומר 'לא אעשה קודם סוכות', ויש עוד עת לעשות, מי אמרינן גם כן דאין מכין, כיון דעוד עת לעשות - שמא יחזור בו מעצמו ויעשה, עיין שו"ת הרא"ש (כלל סח אות כז ד"ה ומה אני; ד"ה לשון), עיין שם היטב.

עבר זמן המצוה ולא עשה אם יש נידוי ועיין שו"ת תשב"ץ (ח"ג סימן ח ד"ה ומה), דכתיב לענין מילה בזמנה, דביום שמיני מכין את האב עד שתצא נפשו לקיים המצוה, אבל אם עבר וביטל המילה ביום שמיני, ומל אותו אחר כך, ביטל עשה, אבל אין מנדין אותו, עיין שם. ואיני יודע אם רק לפי שהשלים המצוה על כל פנים אחר כך, או דלמא גם במבטל מצוה עשה לגמרי סבירא ליה דאין בו חיוב נידוי, עיין שם היטב.

זכו ביה עניים כדפירשתי לעיל.
 ג) "הוא היה גדול הראשונים בימי מהר"ק", שו"ת בן פורת ח"ב סימן ח אות ד עמוד לה. ד"ה וע"ע.
 ד) כוונת רבינו נראה, דסברת הרדב"ז דלוה ואינו משלם הרי הוא גזלן ממש. ומדלא כתב רש"י כן, רק כתב שיש בזה משום דין צדק, מוכח דסבירא ליה דלוה שאינו משלם אינו גזלן, ואינו בכלל 'השיב את הגזילה'.

מקורות למימרות שפירשום בדרך 'אף על פי'
 במשנה סוכה (טו), תקרה שאין עליה מעזיבה, רבי יהודה אומר, בית שמאי אומרים מפקפק ונוטל אחת מבינתים. ובגמרא, בשלמא בית הלל טעמייהו וכו', אלא בית שמאי מאי טעמייהו וכו'. לעולם משום גזירת תקרה, והכי קאמרי אף על פי שמפקפק, אי נוטל אחת מבנתיים - אין, אי לא - לא.

דוגמת זה דבית שמאי אומרים מפקפק ונוטל כו', ומפרשינן הכוונה אף על פי שמפקפק, אי נוטל כו', במנחות (ט), אמר רב, כל מקום שנאמר 'תורה' ו'חוקה' - אינו אלא לעכב. ואמר התם עלה, ד'תורה' בעי 'חוקה', ו'חוקה' לא בעי 'תורה', ורב הכי קאמר, אף על גב דכתיב 'תורה', אי כתיבא 'חוקה' - אין, אי לא - לא, עיין שם.

ועיין עוד דוגמת בכתובות (פג), אהך דפְּרַי פירותיהן עד עולם, דאמר ואם תמצי לומר עד עולם דווקא, פירי פירות למה לי, הא קא משמע לן אף על גב דכתב לה פירי פירות, אי כתב לה עד עולם - אין, אי לא - לא. וכן בנדרים (נג), קונם זיתים וענבים אלו שאני טועם, עיין שם בר"ן (ד"ה ומתריצין), דכתיב: ומינה נמי, דאי שאני טועם דווקא, הא קא משמע לן אף על גב דאמר אלו, אי אמר שאני טועם - מיתסר, ואי לא - לא.

רמז בתורה ששכן עדיף מקרוב

בגמרא כתובות (פה), איבעיא להו, שכן וקרוב מאי. תא שמע, 'טוב שכן קרוב מאח רחוק' (משלי כז, י).

יש לו גם כן רמז בתורה בכתוב (שמות יב, ד) 'ולקח הוא ושכנו', עיין תוספתא פסחים (פ"ח ה"ז), וכל כך למה [פירוש, למה נאמר 'ולקח הוא ושכנו'], כדי שלא יניח אדם שכנו הקרוב אל ביתו, וילך ויעשה פסחו אצל חבריו, לקיים מה שנאמר 'טוב שכן קרוב מאח רחוק'.

למהר"י שעניי עירך קודם לתלמוד תורה
 שבעיר אחרת - הרי שכן ות"ח - ת"ח קודם בגמרא בבא מציעא (עא), דתני רב יוסף, 'אם כסף תלוה את עמי את העני עמך' (שמות כב, כד), עמי ונכרי - עמי קודם וכו' עניי עירך ועניי עיר אחרת - עניי עירך קודמין.

עיין שו"ת מהר"י ווייל (סימן כו ד"ה ומה), שכתב: ועוד הגע עצמך, לפי סברתך שכתבת דאי ידעה האי איתתא דתלמוד תורה עדיף מצדקה לעניים - הוי יבא לתלמוד תורה, אם כן כל הנותן צדקה אמאי אינו נותן לתלמוד תורה, אלא וודאי לית בזה אומדנא. ועוד, אפילו אם היתה נותנת לתלמוד תורה, דילמא לא היתה נותנת אלא לעניי מתא וילמדו תורה. ועוד, מאן לימא לן דתלמוד תורה עדיף לעניי עיר אחרת, דילמא עניי עירך קודמין לעניי עיר אחרת - אפילו לתלמוד תורה, עכ"ל.

א) בדבר השאלה: "על ההיא איתתא שציוותה ליתן מעות לעניי העיר לקצבה בכל שבוע כן וכך... מטיבותא דמור אמיא, דאין כח ביד הקהל לשנות וליתן מעות לעניי בחורים הבאים ממקומות אחרים, אלא כאשר ציוותה יקום, דכבר זכו עניי העיר...", עיין שם עוד בארוכה.

ב) בהמשך התשובה שם כותב אל השואל: "ומה שכתבת שיש לנו למיזל בתר אומדנא, דאי הוו אומרים להאשה דתלמוד תורה עדיף - הוה עבדא, מה שייך אומדנא, הא כבר

עולם הישיבות עוצר מלכת

ראשי ישיבות, מגידי שיעורים, בחורי הישיבות, אברכי המללים והרופי הלמדנים מעבירים כרש"ת את השמיעה ספר הספרים של עולם הלומדות

אתון דאורייתא

חיבה של גאון הדורות מרח הגה"ק רבי יוסף ענגיל זי"ע הסיפור על מיליון ורשעים פנים וסגנון היסודי ומיניקות דהנהיגו לימודים

יוצא לאור במהדורה מחודשת ומפוארת

לחשיב בחנויות הספרים החובחרות מכון אביי תורה מכון אביי תורה

לפרטים נוספים וזמני הפקדים במחלקת נדב פתח: 1800 200 855 (בין 9:00 ל-18:00)

"כל מי שיסייע בהדפסת החיבורים שלי, אהיה לו למליץ יושד בעולם העליון"

(הבטחתו של רבינו זי"ע סמוך להסתלקותו, באזני חתנו הגה"צ רבי יצחק מענדל מארגנטשערן זצ"ל - מייסד וראש חברת 'אוהבי תורה' להוצאת ספרי רבינו)

לרכישת הספרים (במשלוח עד הבית), לקבלת הגליון ולתרומות:
 טל: 1800-200-855 | דוא"ל: ot035104720@gmail.com